

AIDS (=Acquired Immune Deficiency Syndrome)

Syndrom získaného selhání imunity

Autor: Eliška Mifková

Výskyt

Nemoc AIDS byla poprvé zaznamenána v roce 1981 a od té doby si vyžádala více než 25 milionů životů. Dnes je na světě 40 milionů nakažených, z toho ¼ v Africe.

V ČR tvoří nakažené HIV z 67 % lidé české národnosti. Mezi nakaženými převažují muži (přes 80 %). Stále převažuje homosexuální/bisexuální přenos (zhruba 70 % případů). Za rok 2013 se v ČR nakazilo nově virem HIV 235 lidí.

Významným zdrojem přenosu nákazy je tzv. „sexuální turistika“. Šíření viru po Evropě odpovídá trasám letního cestování.

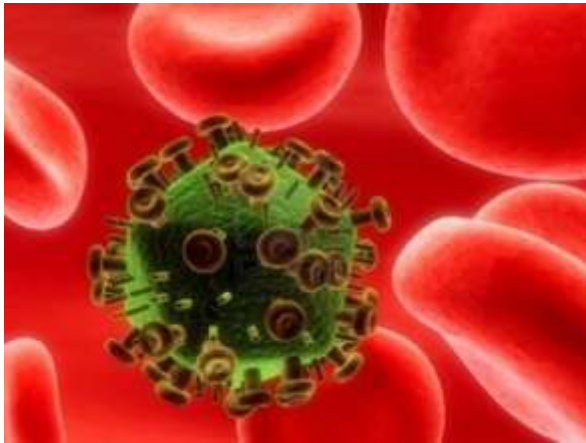
Etiologie, patogeneze

Příčinou onemocnění je nákaza RNA virem HIV. Zdrojem HIV je pouze infikovaný člověk. Žádný ze známých zvířecích retrovirů není přenosný na člověka. Viry RNA skupiny jsou schopné přepsat genetickou informaci z RNA do DNA. Virus HIV mění strukturu napadených buněk tím, že začlení svůj vlastní kód do genetického materiálu napadené buňky. Tím se stane její neoddělitelnou součástí. Napadá především CD 4+ T-lymfocyty, což jsou buňky organismu odpovědné za buněčnou imunitu. Nějakou dobu zůstává latentní, poté přiměje T-lymfocyt vyrábět další virové částice, které se uvolní do krevního oběhu. Tím se stává nakažený člověk infekční a rozvíjí se u něj nemoc **AIDS**. Dochází k poškození imunitního systému, který i při běžné nemoci není schopen reagovat a selhává.

Obr. 1 Destrukce

Obr. 2 Virus HIV

Možnosti nákazy:

1. krevní cestou

- HIV kontaminovanou krví nebo krevními deriváty
- společným používáním jehel, stříkaček u uživatelů drog
- při krvavých sexuálních praktikách

2. pohlavním stykem

- spermatem, vaginálním sekretem, při homo- i heterosexuálním styku

3. z matky na dítě

- nejčastěji při porodu (krví), příp. při kojení mateřským mlékem

Hlavní příznaky

Nejprve setrvává nakažený v klidovém stavu tzv. latentní fáze. K aktivnímu propuknutí dochází až po několika letech, kdy je virus v těle dostatečně pomnožený

1. příznaky:

- Zvětšené mízní uzliny, horečka, zánět, vyrážka, zvracení, bolest hlavy.

2. fáze:

- Asymptomatická = bez příznaků, člověk se jeví zdrav.

3. fáze:

- Totální zničení imunitního systému.

Vyšetření

Testování na HIV je laboratorní proces, během kterého je vyšetřena žilní krev jedince na protilátky proti viru HIV. Na test se doporučuje jít 2 až 3 měsíce po rizikové události. Tři měsíce je průměrná doba potřebná k vytvoření dostatečného množství protilátek pro detekci laboratorními testy.

V Česku jsou testy HIV prováděny na všech krajských hygienických stanicích. Vyšetřování se povinně provádí u dárců krve, tkání, orgánů, spermatu a mateřského mléka při každém darování. Bez testu není darování přípustné.

Testy je možné podstoupit zcela anonymně za poplatek několik stokorun anebo pod občanským jménem (v tomto případě mohou testy hradit zdravotní pojišťovny). Pro sdělení výsledku je nutná osobní návštěva (telefonicky se výsledky většinou nesdělují, jelikož se jedná o lékařské tajemství).

Pozitivní výsledek znamená nákazu virem HIV, nikoliv onemocnění AIDS - to je diagnostikováno až na základě příslušného klinického vyšetření. Při určité výšce hladiny počtu kopií HIV v krvi je nasazena léčba. U HIV pozitivních těhotných matek je zahájena profylaktická léčba, která dokáže snížit riziko přenosu infekce HIV na plod.

Negativní výsledek HIV testu znamená, že 3 měsíce před odběrem krve na laboratorní vyšetření nebyl HIV virus v organismu přítomen, nikoliv že pacient není v současné době nakažen. Proto se doporučuje test po 3 měsících zopakovat.

Léčba

Vedle profylaxe a včasné léčby oportunních infekcí je základem protivirová terapie. Jejím cílem je alespoň zpomalit množení HIV a předejít tak zhroucení imunitního systému. Konečný cíl protivirové terapie - eliminace viru z organismu - není dosud vyřešen. Všechna dostupná antivirová chemoterapeutika svým zásahem do replikačního cyklu viru pouze zpomalují jeho množení v organismu.

Existuje celá řada antivirových preparátů, které působí v různých fázích replikace viru. Jejich kombinací lze dosáhnout zvýšeného účinku a omezit výskyt rezistentních variant HIV.

Základním lékem zůstává azidotymidin (AZT). U gravidních žen AZT podávaný během těhotenství snižuje možnost přenosu HIV infekce na novorozence.

Komplikace

V průběhu symptomatického stadia HIV je nutno počítat s nástupem tzv. oportunních infekcí, jejichž výskyt indikuje zařazení pacienta do klinické kategorie C, tedy stadia AIDS-onemocnění. Toto stadium

je charakterizované výskytem některé z oportunních infekcí, nádory, neurologickými problémy nebo dalšími projevy.

Nejčastější obtíže: dlouhodobé průjmy, neustávající kašel, zánět jícnu, recidivující zápaly plic, tuberkulóza (TBC), záněty mozkových blan, záněty oční sítnice, nádory kůže, plicní nádory, nádory trávicího ústrojí.

Průměrná doba života po nakažení (bez léčby) je asi 9-11 let, s léčbou až 20 let. Léčba je však finančně nákladná.

K dispozici není účinná očkovací látka ani jiné profylaktické preparáty. Preventivní opatření, která jsou k dispozici:

- výchova, vedoucí ke změnám přístupů a chování v sexuálním životě
- zajišťování bezpečnosti krevních konzerv a derivátů testováním všech dárců krve
- diskutován je program výměny jehel a stříkaček u uživatelů drog

Praktické rady pro pacienta

Česká společnost AIDS pomoci se sídlem v Praze pomáhá pacientům i jejich rodinám a příbuzným.

Prevence:

Používat vlastní hygienické potřeby (zubní kartáček, holítko apod.).

Při pohlavním styku používání prezervativu. Totéž platí při styku análním. Nemělo by dojít ke sdílení sexuálních pomůcek.

Při aplikaci drog si nikdy nepůjčovat injekční stříkačku ani jehlu. Nepoužívat injekční stříkačku ani jehlu opakovaně, vždy použít sterilní novou. Nepůjčovat si ani ostatní „nádobíčko“.

Těhotné ženy HIV pozitivní by se měly co nejdříve radit s lékařem a neměly by dítě kojit.

Literatura

1. <http://www.aids-hiv.cz/>
2. <http://www.aids-pomoc.cz/>
3. <http://www.aids-help.eu/cz/zakladni-fakta/nejcastejsi-komplikace-aids-hiv.htm>
4. <http://cs.wikipedia.org>
5. Organizace IFMSA LF UPOL – Projekt „Jsem v tom s lékařem bez hranic“